

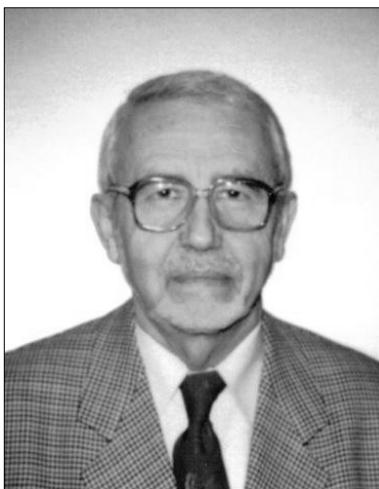

Cristinel MUNTEANU

PROFESORUL STELIAN DUMISTRĂCEL LA 70 DE ANI (IMPRESIILE UNUI DISCIPOL)

Avorbii despre Stelian Dumistrăcel obligă la o distincție preliminară. *A distinge* nu înseamnă *a separa* (obiectele se separă, iar noțiunile se disting). Va trebui, așadar, să deosebim cel puțin trei componente ale acestei remarcabile persona-lități: Cercetătorul, Profesorul și Omul.

Activitatea Cercetătorului (ce se întinde pe o perioadă rodnică de o jumătate de veac) este binecunoscută și probabil că nu ar mai avea nevoie de prezentare. Într-un compartiment omagial ce i-a fost dedicat în revista „Limba română” din Chișinău (nr. 7-9, 2007, p. 97-146, cu largul concurs al redactorului-șef Alexandru Bantoș), lingviști și specialiști cu rezonanță (Mircea Ciubotaru, Vasile D. Țira, Eugen Beltechi, Rodica Zafiu, Dan S. Stoica) i-au subliniat meritele și contribuțiile din domenii precum *dialectologia* (prima dragoste a Domniei Sale), *frazologia* (unde este considerat o autoritate), *lexicologia* (amintim, de pildă, studiile pertinente, adevărate micromonografii, privind semnificația originară a cuvintelor autohtone) și *lexicografia, limbajul publicistic* (pe care-l investighează cu mare atenție de vreo zece ani încoace, trășind linii directoare) și chiar *sociologie* etc., toate cuprinse într-o viziune integratoare de antropologie culturală. Cărțile scrise sînt opere de referință pentru analiza aprofundată a limbii române: *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*; București, 1978 (Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române); *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*; București, 1980; *Lupta în jurul literei î și demnitatea Academiei Române*, Iași, 1993; *Sate dispărute – sate amenințate*, Iași, Institutul European, 1995 (Premiul pentru cercetare al revistei „Cronica”); *Expresii românești. Biografii – motivații*, Iași, 1997 (ediția I); *Pînă-n pînzele albe*, ediția a II-a a volumului precedent, revăzută și augmentată, Iași, 2001; *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, 2006; *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentația instituirii comunității fatice prin mass-media*, Iași, 2006. Sînt de menționat, totodată, și lucrările care-l au drept coautor: *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. introductiv, *Date despre localități și informatori* și vol. I de hărți și material necartografiat; București, 1987; *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina*, vol. II, Iași, 1997; *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova*

și Bucovina, vol. III. Prospect, Iași, 2005; *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina. Texte dialectale*, Iași; vol. I, partea 1, 1993; vol. I, partea 2-a, 1995; *Ancheta dialectală ca formă de comunicare*, Iași, 1997. De asemenea, amintim colaborările la *Dicționarul limbii române* (serie nouă), t. X, partea a II-a (1987), partea a III-a (1990) și partea a IV-a (1992), București, Editura Academiei Române. A îngrijit și ediții: Eugen Coșeriu, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, Chișinău, 1994 (în colaborare cu acad. Silviu Berejan) și *Prelegeri și conferințe (1992–1993)*, supliment la „Anuar de lingvistică și istorie literară”, t. XXXIII (1992–1993), Iași, 1994. La acestea mai trebuie adăugate peste 200 de studii, articole, comunicări răspîndite prin volume și reviste de specialitate. Din toate se vedește plăcerea sa de a lucra, acribia informării, imaginația creatoare, dorința de a ordona materialul bogat și eterogen în clasificări riguroase (fără rest) ș.a.m.d.

Omul Stelian Dumistrăcel este inteligent, comunicativ (are „darul [deloc banal!] al comunicării”, cum remarca Mircea Ciubotaru), carismatic, binevoitor etc., trăsături puse în valoare indiferent de condiția (socială, intelectuală etc.) a interlocutorului care i s-a aflat prin preajmă (aveam să mă conving în nenumărate rînduri de acest lucru; de altminteri, portretul este cît se poate de obiectiv – calitățile enumerate pot fi constatate de oricine, or intersubiectivitatea este garanția obiectivității). Aș continua cu elogiile, dar știu că laudele îl stînjenesc, reacție izvorîită nu din modestie (Stelian Dumistrăcel are conștiința propriei valori și, de altfel, modestia nu are ce căuta la un om de știință autentic), cît, mai ales, dintr-un bun simț (este născut în județul Suceava, la Zvoriștea – „ce poartă-n nume sunetele” izvorului) specific nordului Moldovei, spațiu recunoscut pentru faptul că „a născut oameni”.

Aș putea să spun mai multe lucruri despre Profesorul Stelian Dumistrăcel, întrucît [cred că] îi cunosc această latură destul de bine: i-am audiat cursurile ca student, apoi ca masterand, după care am avut și privilegiul de a-l avea ca îndrumător al tezei mele de doctorat (despre sinonimia frazeologică – din perspectiva lingvisticii coșeriene). Încă de la primele cursuri m-au impresionat cunoștințele profunde și siguranța Domniei Sale, faptul că este un excelent orator etc.,

dar și următorul amănunt (care m-a surprins plăcut de la început și care avea să mi se confirme ulterior): la primul seminar, conform practicii stabilite, trebuia să prezint o carte („scăpărătorul” *Dicționar de imagini pierdute* al lui G.I. Tohăneanu). La un moment dat al expunerii mele, Profesorul a dat un exemplu din respectivul dicționar. Eu am susținut imediat că am găsit un exemplu mai interesant. Rezultatul a fost că, la următorul curs, Profesorul mi-a mulțumit în plen pentru exemplul furnizat, precizând că-l preluase în textul de *laudatio* pe care-l pregătise pentru decernarea titlului de *doctor honoris causa* [chiar] lui G.I. Tohăneanu de către Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, eveniment la care Profesorul ne-a și invitat. *Acesta este un aspect care merită subliniat: Profesorul Stelian Dumitrăcel îi încurajează pe tinerii cercetători, le cultivă curiozitatea.* Cred că am fost un student cam „șcicitor” și chiar „cîrcotaș” uneori, întrerupîndu-i prelegerile cu întrebări și manifestîndu-mi câteodată îndoiala (foarte rar, ce-i drept, pentru că nu prea găseam motive) în legătură cu unele soluții etimologice propuse de Dl Profesor, referitoare la expresiile idiomatice (din interviul pe care i l-am luat la ceas aniversar, publicat în numărul amintit din „Limba română” din Chișinău, Stelian Dumitrăcel recunoaște că proceda asemănător în vremea studenției sale). După un curs de etnostilistică (la Galați), în vacanța de vară, am așternut pe hîrtie descoperirile mele în materie de frazeologie (unele dintre ele, privind originea unor expresii, vor fi fost simple ipoteze fără acoperire, însă atunci eram foarte încrezător în judecata mea): alte interpretări și tot felul de atestări, din beletristică, ale frazeologismelor discutate. Într-o vreme (deoarece îmi alesesem ca lucrare de licență o temă de dialectologie – monografia graiului din satul natal), citisem (împrumutată de la o colegă) *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* și descoperisem (printr-un calcul) ziua de naștere a domnului profesor (19 august). Mi-am luat inima în dinți și l-am sunat acasă, urîndu-i la mulți ani și cerîndu-i permisiunea de a-i trimite rezultatele „muncii” mele. Profesorul a fost încîntat și mi-a dat adresa pentru corespondență. La începerea noului an universitar, la reîntîlnirea cu Domnia Sa, mi-a adus, spre surprinderea mea, volumul *Ancheta dialectală...!* Mesajul din dedicație era coplesitor: „Recunoaștere, îndemn, simpatie”! Dar cu adevărat stimulatoare au fost următoarele două evenimente: momentul în care, facilitîndu-mi obținerea unui autograf de la Eugeniu Coșeriu, m-a prezentat măgulitor Magistrului drept cel mai bun student al Domniei Sale și clipa în care mi-am văzut numele scris în prefața celei de-a doua ediții a *Dicționarului de expresii românești (Pîină-n pînzele albe)* – Profesorul îmi mulțumea pentru unele (nesemnificative, după părerea mea) contribuții (atestări din operele scriitorilor) la acea carte! De asemenea, am fost foarte fericit cînd, tot într-o vară, în urma

Note:

1. Satul Torcești ține de comuna Umbrărești (punctul 652 în rețeaua *Noului Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina*), prima localitate anchetată de Stelian Dumitrăcel pentru NALRR.

2. Pentru o caracterizare, vezi Cristinel Munteanu, *Ut poesis linguistica (sau despre relația lingviștilor cu discursul repetat)*, în volumul *Rezultate și perspective actuale ale lingvisticii românești și străine* (coord. Luminița Hoarță Cărăușu), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2007, p. 275-287. Profesorul însuși a prezentat rezultatele acestei școli: vezi „Cercetarea lingvistică îi poate favoriza cititorului lecturi de conștientizare, pe diferite planuri, a însăși condiției umane” (interviu cu Stelian-Traian Dumitrăcel realizat de Cristinel Munteanu”, în „Limba română”, Chișinău, anul XVII, nr. 7-9, 2007 p. 99-112.

unei scrisori în care îmi exprimasem intenția de a mă înscrie cîndva la un doctorat, Dl Profesor m-a anunțat, printr-o epistolă, că îmi rezervase deja un loc pentru doctorat încă din acel an. Într-o vreme mă mutasem la Brăila (nu mai locuiam cu părinții la adresa pe care sosise scrisoarea), pentru că mă căsătorisem, așa că extraordinara veste mi-a fost dată de mama mea. Cu toate acestea, pentru a mă convinge, m-am deplasat cît mai curînd la Torcești (satul natal)¹ pentru a citi, cu ochii proprii, scrisoarea!

Se spune, frecvent, că marii cercetători (sau / și îndrumători de doctorate) trag foloase de pe urmele tinerilor cercetători aflați în subordine, „uitînd” să le menționeze contribuțiile sau, măcar, să le mulțumească pentru ajutor – și poate că este adevărat în suficiente cazuri. Se cunosc situații în care somități într-ale științei au semnat [doar] cu propriul nume lucrări colective ori cercetări (dacă erau valoroase) ale studenților sau ale doctoranzilor. Nimic din toate acestea în cazul de față! Cred că Dl Stelian Dumitrăcel poate fi luat ca model de deontologie profesională / profesorală. Citiți prefețele cărților sale. Veți vedea că mulțumește nu doar colegilor, ci și studenților! De altfel, dicționarul de expresii *Pîină-n pînzele albe* le este dedicat acestora din urmă. Mai mult decît atît, Profesorul Stelian Dumitrăcel a reușit în ultima vreme să dezvolte la Iași (prin lucrările sale și prin tezele de doctorat conduse) o școală de orientare coșeriană vizînd vasta și complexa problematică a discursului repetat². Doctoranzii (printre care: Casia Zaharia, Ștefana-Oana Ciortea-Neamțiu, Cristinel Munteanu, Brîndușa Amălăncei, Ileana Alexandrescu, Monica Bilauca, Gina Măciucă, Gina Necula, Constantin Mărcușan, Petronela Savin, Ionel Iloae, Amalia Popescu, Harieta Topoliceanu și alții, majoritatea deja doctori) au fost atrași nu doar de tema interesantă și generoasă a discursului repetat (după cum proceda și Coșeriu, Dl Profesor nu ne-a impus subiectele tezelor de doctorat!), ci și de competența îndrumătorului – rezultatul poate fi constatat consultînd tezele deja publicate.

Din contactul cu o asemenea personalitate se pot învăța multe (printre care și următoarea lecție de bază, dinspre principiile coșeriene ale lingvisticii ca știință a culturii: *cercetarea trebuie să fie critică, recuperatoare și integratoare*). Am încercat să evidențiez aici doar cîteva. În ceea ce mă privește, pot afirma despre Profesorul Stelian Dumitrăcel, *mutatis mutandis*, ceea ce declara, cu respect, G. Călinescu despre Ramiro Ortiz: „Cu el m-am deprins a scrie cărți, cu el am deprins meșteșugul informației și al construcției critice pe substrat istoric, de la el știu tot ce știu”.

La împlinirea unei frumoase vîrste, pe care vigoarea nu i-o trădează, îi urăm din inimă: Să ne trăiți mulți ani, Onorat Magistru, cu sănătate și rodnicie întru spirit!